

Uniwersytet w Padwie, Warszawa 2007, s. 8-9.

7. Hołyst B. Recenzja książki Hansa Joachima Schneidera, Międzynarodowy Podręcznik Kryminologii, tom (Internationales Handbuch der Kriminologie, Band 2), Berlin 2009, Prokuratura i Prawo 3, 2010, s. 124–125.

ЗАКОН СРСР «ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК» (1953 р.) ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В УРСР

Лубко Інна Миколаївна –
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Черкаського національного університету
Імені Богдана Хмельницького,
кандидат історичних наук

Зміни в податковій політиці радянської держави, обумовлені закінченням епохи Сталіна та переорієнтацією соціальної політики, спрямовувалися передусім на виведення сільського господарства з хронічної кризової ситуації, породженої практикою системного і тотального викачування ресурсів на користь всезростаючих потреб міста.

У липні 1953 року починає змінюватися механізм обчислення сільськогосподарського податку. Відповідно до Закону СРСР від 8 серпня 1953 року «Про сільськогосподарський податок» передбачалося суттєве зменшення розміру податку з селянських господарств. Податок почав обчислюватися з кожного господарства залежно від площі земельної ділянки, що перебувала в користуванні. Податкові ставки диференціювалися за кількома критеріями:

- 1) за територіальним (союзні республіки; області; райони; окремі населені пункти);
- 2) за суб'єктом оподаткування (колгоспники; платники, які не є членами колгоспу) [1].

Оподаткуванню підлягали господарства колгоспників та інших громадян і податок обчислювався за ставками з 0,01 га земельної ділянки в розрахунку на рік. Розмір податку для УРСР диференціювався за зональною ознакою та встановлювався в таких обсягах: східні області – 5–12 крб. (середня 8,5 крб.), західні області – 2–6 крб. (середня 4 крб.) з урахуванням розмірів доходу господарств, урожайності окремих сільськогосподарських культур та економічних особливостей місцевості. Союзний уряд

міг за потреби змінити зазначені розміри податку.

На розмір податку також впливав обсяг вироблення обов'язкового мінімуму трудоднів усіма працездатними членами колгоспного двору. Згідно Ст. 6 Закону, сума обчисленого податку підвищувалася на 50% для тим господарств колгоспників, окремі члени яких без поважних причин не виробили за попередній рік встановленого мінімуму трудоднів. Якщо ж у складі колгоспного двору окремі працездатні особи не були членами колгоспів і не працювали за наймом, то для такого господарства обчислена сума податку підвищувалася на 75% [2, с. 18–19].

Закон «Про сільськогосподарський податок», поряд із соціально орієнтованими положеннями і нормами, під дію яких потрапляли певні категорії населення (особи, нагороджені високими державними відзнаками, інваліди, пенсіонери, постраждалі від стихійних лих, вчителі, лікарі тощо) містив й такі, що вимагали від платників виконання встановлених обов'язків. Законом передбачалася юридична відповідальність платників податку за його несвоєчасну сплату або несплату. Стаття 13 Закону передбачала, що у разі несплати у встановлений строк податку нараховувалася пеня в розмірі 0,2 % від суми недоїмок за кожний день прострочення. У разі ухилення від сплати податку до винних осіб застосовуються заходи, передбачені Положенням про стягнення не внесених у строк податків і неподаткових платежів (1932 р.) [1].

Для приведення у відповідність з загальносоюзним законодавством Рада Міністрів УРСР 1 вересня 1953 р. приймає постанову за № 1796 «Про проведення сільськогосподарського податку по Українській РСР», в якій, зокрема, зазначалося, що зниження сільськогосподарського податку, введення оподаткування в твердих ставках з 0,01 га землі сприятиме збільшенню кількості худоби, що знаходилася в особистій власності колгоспників і приведе до ефективнішого використання присадибних ділянок під посіви цінніших культур, а підвищення розміру податку для господарств колгоспників, окремі члени сімей яких без поважних причин не виробили мінімуму трудоднів, сприятиме поліпшенню організації праці в колгоспах і зміцненню трудової дисципліни [3]. Виконавчі комітети обласних Рад зобов'язувалися встановити ставки податку для окремих районів, а в разі необхідності – і для окремих сіл, з урахуванням

використання земельних ділянок під посіви окремих культур, урожайності, наявності ринків збуту і розмірів доходу.

Таблиця [3]

**Середні ставки сільськогосподарського податку
для колективних господарств та господарств колгоспників
окремих областей УРСР**

ОБЛАСТІ	СТАВКА ПОДАТКУ (в крб.) з 0,01 га
Дніпропетровська, Харківська, Полтавська, Вінницька	9,3
Сталінська, Херсонська, Київська, Запорізька, Одеська, Кам'янець-Подільська, Кіровоградська	8,5
Чернігівська, Житомирська, Сумська, Ворошиловградська, Миколаївська	7,5
Львівська, Тернопільська	5,0
Ровенська, Волинська, Ізмаїльська, Чернівецька	4,0
Станіславська, Дрогобицька, Закарпатська	3,0

Отже, як демонструє таблиця, середні ставки сільськогосподарського податку для колгоспів та господарств колгоспників в розрізі окремих областей УРСР суттєво відрізнялися. Найвищі податкові ставки (7,5–9,3 крб.) встановлювалися для тих областей, які знаходилися у вигідніших географічних, економічних та інфраструктурних умовах, найнижчі (3,0–5,0 крб.) – діяли на території західноукраїнських областей.

За ініціативою українського уряду з метою популяризації змісту Закону та проведення відповідної роз'яснювальної роботи серед колгоспників відряджались досвідчені і належно підготовлені відповідальні працівники обласного і районного партійного активу, залучались пропагандисти, агітатори й сільська інтелігенція, представники фінансових органів.

Програма урядових дій передбачала й інші заходи організаційно-управлінського характеру. Зокрема, на зборах колгоспників, де роз'яснювався змісту Закону, одночасно проводилася процедура вручення платіжних повідомлень про сплату податку. Встановлювався повсякденний контроль за перебігом податкових надходжень в розрізі окремого району, села або колгоспу. На засіданнях виконкомів систематично заслуховувалися доповіді завідуючих фінансовими відділами і оперативно вживалися заходи щодо усунення відставання під час оплати податку. Надавалася транспортна допомога в організації

вивозу сільськогосподарської продукції тощо.

Профільні структури (Міністерство сільського господарства і заготівель, Статистичне управління УРСР та виконкоми обласних Рад) мали вживати невідкладних заходів щодо впорядкування записів про землекористування в господарських книгах сільських рад і шнурових книгах колгоспів. На Міністерство фінансів УРСР покладался обов'язок по забезпеченню необхідного контролю за роботою фінорганів, правильному нарахуванню платежів, своєчасному врученню платіжних повідомлень платникам, організації надходження податку. Через кожні 5 днів уряд мав інформуватися про перебіг нарахування і про суми надходжень від сплати податку.

Окрема увага в постанові відводилася одноосібним селянським господарствам. Сільськогосподарський податок з них обчислювався за встановленими ставками, але зі збільшенням суми податку на 100%. При цьому, на нараховану суму податку надавалася знижка в розмірі 15% господарствам тих колгоспників і не членів колгоспу західних областей УРСР, в складі яких при наявності одного працездатного члена сім'ї було двоє і більше дітей, або при наявності двох працездатних членів сім'ї – троє і більше дітей до 12 років.

Отже, новий сільськогосподарський податок фактично перетворювався на поземельний податок із сільського населення. При цьому ставка оподаткування була відносно невисокою і надалі не змінювалася. В підсумку податок втратив колишній фіскальний характер і перестав бути надмірно обтяжливим для селян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон СССР от 08.08.1953 «О сельскохозяйственном налоге» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.law7.ru/base19/>.

2. Изюмова Л. В. Повинности колхозного крестьянства на Европейском Севере России в конце 1930-х–1950-е гг. : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. истор. наук по спец. : 07.00.02. – Вологда, 2001. – С. 18-19.

3. Постанова Ради Міністрів УРСР від 1 вересня 1953 р. №1796 «Про проведення сільськогосподарського податку по Українській РСР» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>.